

УДК 338.4
JEL O13, O22
DOI 10.33111/sedu.2023.53.192.202

Старіков Олександр Юрійович*
Рева Анна Вікторівна**

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА НІШЕВИХ РОСЛИННИХ ОЛІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті представлено обґрунтування можливостей та економічної ефективності проекту виробництва нішевих рослинних олій в Україні на прикладі кропової олії. Розглянуто ринкові і технологічні можливості такого виробництва, існуючі обмеження ринкової інфраструктури для експорту аграрної продукції в умовах воєнного стану. Виробництво кропової олії дозволяє збільшити і диверсифікувати виробництво рослинних олій і, на відміну від соняшника, уникнути негативного впливу на верхні шари ґрунту. Визначено показники ефективності проекту вирощування насіння кропу і його переробки в олію для існуючого аграрного підприємства. Розраховані показники вказують на економічну ефективність таких проектів навіть за песимістичного сценарію.

Ключові слова: нішева рослинна олія, кропова олія, воєнний стан в Україні, соняшник, ефективність проекту, аналіз сценаріїв.

Вступ. В умовах російсько-української війни і широкомасштабного вторгнення РФ аграрний сектор України змушений адаптуватися до нових викликів та обмежень, щоб забезпечити стаке виробництво і експорт відповідно до потреб ринку. Сьогодні в Україні основними олійними культурами є соняшник і ріпак, причому посіви соняшнику вп'ятеро більші за посівні площі ріпаку. Соняшник в Україні став однією з провідних сільськогосподарських культур, обсяги виробництва його насіння суттєво зросли, а доходи від продажу соняшникової олії формують значну частку експортних надходжень країни.

В Україні посівні площі під соняшником значно зросли протягом останніх двох десятиліть. Якщо у 2000 р. під даною культурою було зайнято 2943 тис. га, то у 2020 р. — 6457 тис. га, а після початку повномасштабного вторгнення РФ вони хоча й зменшилися до 5292,8 тис. га у 2022 р., але все ще перевищували площі під кукурудзою (4325,3 тис. га) і майже досягли рівня площ найпошире-

* **Старіков Олександр Юрійович** — канд. екон. наук, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна), ORCID 0000-0001-6251-5454, oleksandr.starikov@kneu.ua

** **Рева Анна Вікторівна** — здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньо-професійна програма «Бізнес-економіка», Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Київ, Україна), ORCID 0009-0000-7698-0453, anna.reva@kneu.ua

нішої в Україні сільськогосподарської культури — пшениці (5435,3 тис. га) [1, с. 57].

Такий успіх, з одного боку, вивів Україну в лідери світового ринку рослинних олій, а з другого — створив ризики сталого розвитку аграрної галузі, а в останні два роки додалися ще й виклики воєнного стану. За таких умов варто розглянути можливості виробництва нішевих рослинних олій в Україні через їхні переваги. Цей напрям розвитку галузі може бути успішним, враховуючи сприятливі природні умови, ринкові можливості і потенціал у сфері переробки.

Постановка завдання. Однією з перспективних галузей у світовому агробізнесі стає виробництво нішевих рослинних олій, що відкриває шлях для сталого землекористування, створення унікальних продуктів високої якості та сприяє уникненню вузьких місць ринкової інфраструктури.

Як попередник соняшник має негативний вплив на стан ґрунту, тому максимальна рекомендована частка соняшника у сівозміні має бути обмеженою (висіватися не частіше, ніж раз на 6–7 років). Уже в середньому в Україні перевищена така рекомендована частка соняшника в посівах. Виробництво більшості нішевих олійних культур не має такого негативного впливу на ґрунти.

Другою проблемою є обмеження можливостей України в умовах війни експортувати великі обсяги недорогих сировинних продуктів сільськогосподарського виробництва, що наша країна активно здійснювала до 2022 р. Через обстріли та блокування роботи українських портів, складів, елеваторів і залізничних станцій експорт української аграрної продукції ускладнився, що негативно позначилося на збутових можливостях та внутрішніх цінах.

Мета даної роботи полягає у дослідженні можливості та економічної ефективності виробництва нішевих рослинних олій в умовах воєнного стану на прикладі кропової олії. Робота спрямована на визначення перспектив розвитку сектору виробництва рослинних олій з урахуванням його впливу на ґрунти, змін у смаках споживачів, порушень експортних логістичних маршрутів аграрної продукції в умовах воєнного стану.

Результати. У своїх роботах ряд дослідників, зокрема Л. Удова та К. Прокopenко [2], А. Голодна та інші [3] зазначають про перспективність вирощування нішевих культур, як одного з стратегічних напрямів розвитку аграрного сектору України. Р. А. Вожегова та інші автори [4] розкривають нові можливості для агропромислового комплексу України у сфері вирощування нішевих культур, що здатні реалізуватися у підвищення експортного потенціалу країни, виходу на нові ринки. Дослідження О. О. Петрової [5] спрямовано на диверсифікацію олійного бізнесу та розвиток виробництва нетрадиційних олій на Херсонщині. Автори також вказують на доцільність органічного виробництва багатьох нішевих олійних культур, що відображено і в праці П. Стецишина та інших [6].

Нішеві культури наразі не торгуються на біржах та не призначені для масового споживача. Залежно від культури попит на них може бути ситуативний або стабільний комерційний чи навіть соціальний попит, продукт зазвичай відповідає

потребам вузького сегмента споживачів. Це призводить до низької цінової еластичності попиту на них. Ураховуючи специфічність, нішеві продукти часто володіють такими перевагами, як відсутність жорсткої конкуренції, а також можливість досягнення високих рівнів прибутку при їх виробництві, якщо продукція має широке застосування.

Україна посідає ключові позиції в світовому ринку соняшникової олії, має розвинену галузь, яка відзначається стабільним зростанням виробництва. За 2022/2023 маркетинговий рік, обсяг експорту рафінованої соняшникової олії з України сягнув 535 тис. тонн, що на 5 % перевищує показники попереднього 2021/2022 маркетингового року. Цей обсяг експорту став рекордним для України, за винятком лише результатів 2019/2020 маркетингового року, коли було експортовано 666 тис. т.

Як зазначалося вище, вирощування соняшника має негативні наслідки для ґрунту. Це проявляється обмеженням доступу наступних культур у системі сівозміни до вологи і необхідних мінеральних речовин. Наслідком цього є збільшення витрат на догляд за посівами та нижча урожайність. Такий вплив соняшника проявляється з часом, підвищуючи вартість догляду за іншими культурами та зменшуючи економічну ефективність їх виробництва. Соняшник уже займає кожен п'ятий гектар ріллі в Україні і подальше розширення посівних площ створює ризики сталого розвитку галузі через посилення водної і вітрової ерозії, виснаження ґрунту [7].

В той же час Україна має значні сучасні переробні потужності для виробництва рослинних олій, які є недостатньо завантаженими. Адже через окупацію частини території України, замінованість сільськогосподарських земель та обстріли зменшився обсяг валового збору насіння соняшника. У зв'язку з цим актуальним стає питання виробництва насіння інших олійних культур та виробництва нішевих рослинних олій як альтернативного напрямку в цьому секторі, спрямованого на оптимізацію виробництва та підтримку економічної стійкості з урахуванням негативного впливу соняшника на сівозміну [2, с. 105].

Нішеві олії — це рослинні олії, що виробляються з особливих або рідкісних олійних культур, які відрізняються від традиційних і широко вживаних культур, таких як соняшник чи ріпак. Нішеві олії часто характеризуються високою харчовою цінністю, якістю, унікальним смаком або специфічними властивостями, які становлять особливий інтерес для певного кола споживачів. До нішевих олій належать олії з кропу, льону, чорного кмину, руколи, гірчиці, рижю, коноплі, розторопші, гарбузу, кунжуту та інших культур [4, с. 42–43]. На відміну від популярного в Україні соняшника, перелічені культури не мають негативного впливу на стан ґрунту і наступні культури у сівозміні.

Зазначений сегмент рослинної олії стає все привабливішим для споживачів і виробників, оскільки тенденції в харчовій промисловості стимулюють попит на корисні, екзотичні та функціональні продукти. Виробництво нішевих олій є перспективним для різних гравців на ринку, роблячи цю галузь привабливою як для малих підприємств, так і великих агрохолдингів.

Для компаній зі значними земельними ресурсами вирощування нішевих олійних культур може бути цікавим за наявності переробних потужностей та великій частці інтенсивних культур, що виснажують ґрунти. Значні обсяги виробництва дозволять забезпечити ефект масштабу і конкурентоспроможність шляхом поєднання вирощування та переробки насіння даних культур, стати одними з важливих гравців на світовому ринку.

Для малих підприємств агробізнесу вирощування і/або переробки нішевих олійних культур може стати важливим інструментом диверсифікації діяльності і створення нових джерел доходу. Для висіву, догляду за посівами і збору урожаю таких культур не потрібні спеціальні машини та обладнання, а створення невеликих переробних потужностей не вимагає значних інвестицій.

Серед основних ринкових переваг нішевих рослинних олій в даний час можна виділити:

- *зростання попиту на корисні для здоров'я продукти.* Споживачі все більше віддають перевагу здоровому способу життя, тож олії, які відзначаються високим вмістом корисних мікроелементів та вітамінів, такі як олія з насіння кропу, льону чи моркви, можуть задовольнити попит на продукти здорового харчування;

- *варіативність використання.* Нішеві рослинні олії використовуються не тільки в харчовій промисловості, але також мають широкі застосування у косметичній галузі, фармацевтиці та як харчові домішки;

- *висока ринкова вартість.* Через нижчу урожайність насіння, унікальний смак та поживні властивості нішевих рослинних олій, зміни у смаках споживачів, такі продукти сьогодні вирізняються високою ринковою вартістю порівняно з рослинними оліями масового використання;

- *декомодитизованість і стійкість до конкуренції.* Нішеві рослинні олії, завдяки своїй унікальності, є менше чутливі до ринкових тенденцій і коливань цін на сировинні сільськогосподарські товари, а їх виробники диференціюються серед інших конкурентів, що робить їх стійкими на ринку.

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації та окупацією частини узбережжя, а також ракетними обстрілами зернової інфраструктури, блокуванням портів та кордону, Україна стикається з труднощами щодо масового експорту аграрної продукції. Наприклад, у березні-квітні 2022 р. близько 70 % потужностей із переробки насіння соняшнику тимчасово призупинили свою роботу, головним чином через обмеження в поставках соняшникової олії на міжнародні ринки. Олійний сектор частково вжив заходи для адаптації до нових умов та переорієнтації експорту на інші види транспорту, зокрема на залізничний, докладалися зусилля і для забезпечення неперервності експортних операцій.

Гострою є необхідність виробництва продукції, яка, з одного боку, має менші фізичні обсяги з одиниці посівної площі, а з другого — генерує значну суму прибутку як на 1 га посівної площі, так і на одиницю об'єму / маси продукції

переробки, що актуально в умовах воєнного конфлікту. В цьому контексті виробництво нішевих рослинних олій стає важливим стратегічним напрямом.

Також можна відмітити стрімке зростання розриву між цінами в Україні та на світовому ринку. В умовах експортної ситуації на більшість видів аграрної продукції внутрішні ціни в Україні завжди були нижчими за світові, але з 2022 р. через обмеження експорту і зростання операційних ризиків різниця між ними значно збільшилася. За таких обставин перспективи вирощування та виробництва нішевих олійних культур набувають особливої актуальності, оскільки логістичні витрати складають незначну частку від їх вартості.

Отже, вирощування нішевих олійних культур і виробництво відповідних рослинних олій може стати стратегічним вектором розвитку окремих підприємств українського аграрного сектору, розширення експортних можливостей та зміцнення їх економіки.

Нами було зроблено дослідження життєздатності та економічної ефективності проекту створення виробництва олії з насіння кропу на потужностях агрохолдингу «Кернел» в Україні. Кропова олія — це рослинна олія, яка отримується з насіння кропу шляхом холодного віджиму. Кріп є однорічною трав'янистою рослиною, відомою своїм давнім і широким використанням у кулінарії.

На відміну від соняшника і ріпаку, кріп належить до культур, які не мають негативного впливу на ґрунти і є гарним попередником у сівозміні, а за своїми біологічними властивостями здатний формувати високі показники врожайності на території України.

Згідно з прогнозами світовий ринок кропової олії зростатиме протягом наступного десятиліття з середньорічним темпом приросту на рівні 4,2 %, збільшившись із 709 млн дол. США у 2022 р. до 1057,6 млн дол. у 2032 р. Якщо порівнювати показники попередніх років, то обсяги ринку кропової олії у 2017 становили 581,6 млн дол., а в 2021 р. досягли 675,2 млн дол., демонструючи стабільні темпи зростання на рівні 3,8 %. Це свідчить про те, що даний сегмент ринку стабільно зростає [8].

Це зростання обумовлено більшим використанням кропової олії в різних галузях, включаючи харчову промисловість, парфумерно-косметичну індустрію, медицину, виробництво засобів особистої гігієни і ароматизаторів та інші. Олія кропу відома своїми корисними властивостями, такими як протигрибкові, антиоксидантні, антисептичні, що робить її популярною для лікувальних цілей. Основними країнами-лідерами попиту на кропову олію є США, Німеччина, Китай, Індія та Великобританія [9].

Технічні умови виробництва ефірної олії з кропу регулюються стандартом ДСТУ 4653:2006. Цей стандарт охоплює олію з кропу для переробних галузей харчової, парфумерно-косметичної та медичної промисловості, а також для виробництва карвону (природного ароматизатора широкого використання). Він встановлює технічні вимоги до оцінювання якості цього продукту, сприяючи стандартизації його виробництва та використання [10, с. 1].

При вирощуванні кропу посів слід здійснювати на початку травня після того, як мине загроза заморозків, при нормі витрат 9–12 кг насіння на 1 га. Очікувана врожайність — близько 7 ц насіння з 1 га (5,6–9 ц/га). Для посіву рекомендовано обирати стрічковий спосіб за схемою 45–60 см + 15–20 см із загортанням насіння на глибину 2–2,5 см. Відстань між рослинами — 1–2 см. З урахуванням того, що вихід олії становить приблизно 10 % загального обсягу врожаю, із 1 га можна отримати близько 70 кг кропової олії після переробки [6, с. 299; 11; 12, с. 2].

У процесі розробки проєкту по виробництву кропу з площею посіву 100 га та подальшою переробкою насіння на олію в Україні, визначено, що такий проєкт має високі показники ефективності за базового сценарію: чиста теперішня вартість (NPV) більше нуля при ставці дисконту 12,3 % (реальна середня зважена вартість капіталу для агрохолдингу); внутрішня норма окупності (IRR) складає 166 % річних, що є дуже високим значенням через невисоку суму інвестиційних витрат; модифікована внутрішня норма окупності (MIRR) становить 41 % річних при ставці рефінансування 12,3 %; індекс ефективності інвестицій (PI) становить 2,49. Інвестиції у проєкт окупляться вирощуванням і переробкою перших двох урожаїв насіння (табл. 1). Планова рентабельність продаж продукції переробки насіння з доставкою в Західну Європу становитиме 57,8 %.

Таблиця 1

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ З ВИРОБНИЦТВА КРОПОВОЇ ОЛІЇ

Показник	Значення
Період окупності, років	1,2
Дисконтований період окупності, років	2,1
Чиста теперішня вартість (NPV), млн грн	12,34
Внутрішня норма окупності (IRR), %	166
Модифікована внутрішня норма окупності (MIRR), %	41
Індекс ефективності (PI), коефіцієнт	2,49

Джерело: розроблено авторами.

Оцінка ризиків проєкту проведена за допомогою аналізу чутливості та аналізу сценаріїв. Метод аналізу чутливості дозволяє виявити фактори, які можуть найсильніше вплинути на ефективність проєкту. У дослідженні враховано можливе коливання обсягів продажу продукції, операційних витрат та інвестиційних витрат на 15 % від їх базового значення. Вплив зазначених змін на значення чистої теперішньої вартості проєкту (NPV) наведено нижче (рис. 1)

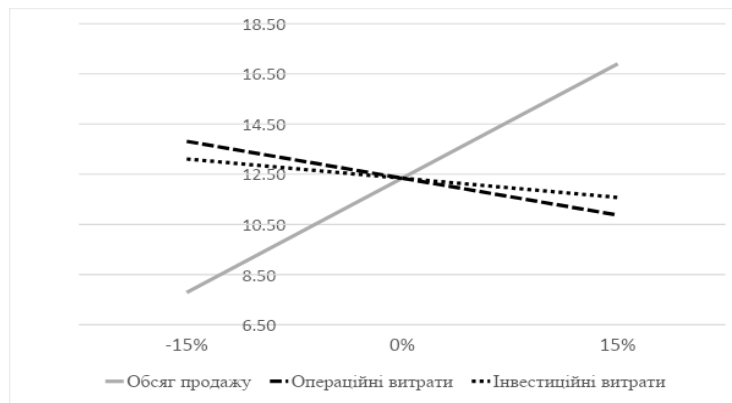

Рис. 1. Графічне зображення аналізу чутливості NPV проекту, млн грн

Джерело: розроблено авторами.

Найсильніше впливає на ефективність проекту зміна обсягу продажу продукції (коефіцієнт еластичності 2,5), отже, під час реалізації проекту важливо досягнення планових показників продажу.

Під час здійснення аналізу сценаріїв проекту, крім базового, були також обґрунтовані та оцінені два інші сценарії: песимістичний та оптимістичний. У дослідженні виявлено, що проєкт залишається вкрай ефективним навіть у випадку песимістичних прогнозів (табл. 2).

Таблиця 2

**ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ З ВИРОБНИЦТВА КРОПОВОЇ ОЛІЇ
ДЛЯ ПЕСИМІСТИЧНОГО І ОПТИМІСТИЧНОГО СЦЕНАРІЇВ**

Показник	Песимістичний	Оптимістичний
Період окупності, років	2,0	0,79
Дисконтований період окупності, років	3,3	1,5
Чиста теперішня вартість (NPV), млн грн	0,513	19,69
Внутрішня норма окупності (IRR), %	101	255
Модифікована внутрішня норма окупності (MIRR), %	25	57
Індекс ефективності (PI), коеф.	1,54	3,81

Джерело: розроблено авторами.

Як видно, результати ефективності проекту при різних сценаріях мають короткий період окупності (від 0,79 до 2 років для простого періоду окупності). NPV залишається позитивним, а внутрішня норма окупності (IRR) демонструє високі значення в межах 101–255 % річних, що свідчить про низький рівень

ризиків і високу потенційну прибутковість вирощування та переробки кропової олії в Україні.

Висновки. В умовах воєнного стану і викликаних цим логістичних проблем для агробізнесу, розширення виробництва рослинних олій з нішевих культур стає важливим стратегічним напрямом, який відповідає сучасним запитам ринку, відкриває нові перспективи для галузі. Зростання попиту на корисні для здоров'я продукти, висока вартість продукції і її широке використання, а також висока рентабельність виробництва робить такі проєкти ефективними.

Україна є важливим гравцем на світовому ринку рослинних олій і уже перевищила максимально можливу частку у структурі посівних площ таких олійних культур, як соняшник, проте має унікальну можливість розширити свою роль на ринку за рахунок нішевих рослинних олій. Сприятливі природні умови для вирощування таких культур, поєднані з наявністю сучасних потужностей для переробки олійних культур, кваліфікованого персоналу та досвіду використання передових технологій кращими компаніями, визначають великий потенціал для успішного розвитку такого виробництва в Україні.

Аналіз проєкту виробництва та переробки насіння кропу в кропову олію свідчить про його ефективність в Україні навіть за песимістичного сценарію. Це не лише підкреслює життєздатність та потенціал розвитку такого виробництва в умовах сучасного ринкового середовища, а й створює можливість для екологічного, сталого та прибуткового бізнесу в аграрному секторі навіть в умовах воєнного стану.

Література

1. Рослинництво України 2022: статистичний збірник; ред. О. Прокопенко, відп. за вип. О.Вишневська. Київ: Державна служба статистики України, 2023. 181 с.
2. Удова Л., Прокопенко К. Нішеві культури — нові перспективи для малих суб'єктів господарювання в аграрному секторі. Економіка і прогнозування. 2018. № 3. С. 102–117. <https://doi.org/10.15407/eip2018.03.102>
3. Стан та перспективи вирощування нішевих культур в Україні / А. В. Голодна [та ін.]. Землеробство та рослинництво: теорія і практика. 2023. № 1. С. 5–13. <https://doi.org/10.54651/agri.2023.01.01>
4. Нішеві культури — нові можливості агропромислового комплексу України / Р. А. Вожегова [та ін.] // Аграрні інновації. — 2022. — № 13. — С. 181–189. — URL: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2022.13.27>
5. Петрова О. О. Диверсифікація олійного бізнесу та розвиток виробництва нетрадиційних олій на Херсонщині. Агросвіт. 2020. № 21. С. 41–48. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2020/7.pdf. (дата звернення 15.09.2023)
6. Стецишин П., Рекуненко В., Пиндус В. Основи органічного виробництва. 2-ге вид. Вінниця: Нова Кн., 2011. 552 с.
7. Гончаров О. Найчастіше — гірше? Соняшник і родючість ґрунту. Департамент агропромислового розвитку та земельних відносин Донецької облдержадміністрації. URL: <https://agro.dn.gov.ua/najchastishe-girshe-sonyashnik-i-rodyuchist-gruntu/> (дата звернення 15.09.2023)

8. Dill Oil Market Outlook (2022 to 2033). Market Research & Business Intelligence. Future Market Insights, Inc. <https://www.futuremarketinsights.com/reports/dill-oil-market> (дата звернення 15.09.2023)
9. Dill Seed Oil Market Size, Growth, Forecast 2023–2030. Medium. URL: <https://medium.com/@viksingh034/dill-seed-oil-market-size-growth-forecast-2023-2030-7afdd154ce0e>. (дата звернення 15.09.2023)
10. ДСТУ 4653:2006. Олія ефірна з кропу. Чинний від 2006-08-01. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2007. URL: http://ksv.do.am/GOST/DSTY_ALL/DSTY3/dsty_4653-2006.pdf. (дата звернення 15.09.2023)
11. Гречаний С. Вирощування кропу: нюанси і секрети агротехніки. Агро Сіті. URL: <https://agrociti.ua/uk/viroshuvannya/vyroshuvannya-kropu-nyuansy-i-sekrety-agrotehniky/>. (дата звернення 15.09.2023)
12. Agri-facts: Dill. Alberta Ag-Info Centre. URL: <https://open.alberta.ca/dataset/3730e4d5-145c-4442-beb2-5726fa06201e/resource/5d938d35-9747-4a72-9f9b-7cf80f6c6f7a/download/afrd-dill-1998-04.pdf>. (дата звернення 15.09.2023)

References

1. Prokopenko, O. (ed.), Vishnevska, O. Roslynyntstvo Ukrainy 2022: statystychniy zbirnyk. [Vegetation of Ukraine 2022: statistical collection]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2023.
2. Udova, L., Prokopenko, K. “Nishevi kultury — novi perspektyvy dlia malykh subiektiv hospodariuvannya v ahrarnomu sektori”. [“Niche cultures — new prospects for small business entities in the agricultural sector”]. *Ekonomika i prognozuvannya* 3 (2018): 102–117. <https://doi.org/10.15407/eip2018.03.102>
3. Holodna, A. V. et al. „Stan ta perspektyvy vyroschuvannya nishivyh kultur v Ukraini”. [“Status and prospects of growing niche crops in Ukraine”]. *Agriculture and crop production: theory and practice* 1 (2023): 5–13. <https://doi.org/10.54651/agri.2023.01.01>
4. Vozhehova R. A. et al. “Nishevi kultury — novi mozhyvosti ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy”. [„Niche cultures — new opportunities of the agro-industrial complex of Ukraine”]. *Agrarian innovations* 13 (2022): 181–189. <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2022.13.27>
5. Petrova, O. O. “Dyversyfikatsiia oliinoho biznesu ta rozvytok vyrobnytstva netradytsiinykh olii na Khersonshchyni”. [“Diversification of oil business and development of production of non-traditional oils in the Kherson region”]. *Ahrosvit* 21 (2020): 41–48. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2020/7.pdf. (accessed 15.09.2023)
6. Stetsyshyn, P., Rekenenko, V., and Pyndus, V. *Osnovy orhanichnoho vyrobnytstva*. [Fundamentals of organic production]. Vinnytsia: Nova Kn., 2011.
7. Honcharov, O. Naichastishe — hirshe? Soniashnyk i rodiuchist gruntu. [Often — worse? Sunflower and soil fertility]. Department of Agro-Industrial Development and Land Relations of the Donetsk Regional State Administration. <https://agro.dn.gov.ua/najchastishe-girshe-sonyashnik-i-rodyuchist-gruntu/> (accessed 15.09.2023)
8. Dill Oil Market Outlook (2022 to 2033). Market Research & Business Intelligence. Future Market Insights, Inc. <https://www.futuremarketinsights.com/reports/dill-oil-market> (accessed 15.09.2023)

9. Dill Seed Oil Market Size, Growth, Forecast 2023–2030. Medium. <https://medium.com/@viksingh034/dill-seed-oil-market-size-growth-forecast-2023-2030-7afdd154ce0e>. (accessed 15.09.2023)

10. DSTU 4653:2006. Oliia efirna z kropu. [Dill essential oil]. Chynnyi vid 2006-08-01. Kyiv: Derzhspozhyvstandart Ukrainy, 2007. http://ksv.do.am/GOST/DSTY_ALL/DSTY3/dsty_4653-2006.pdf. (accessed 15.09.2023)

11. Hrechanyi, S. “Vyroshchuvannia kropu: niuansy i sekrety ahrotekhniki”. [“Cultivation of dill: nuances and secrets of agricultural technology”]. *AgroCity*. <https://agrocit.ua/uk/viroshuvannya/vyroshuvannya-kropu-nyuansy-i-sekrety-agrotekhniki/>. (accessed 15.09.2023)

12. Agri-facts: Dill. Alberta Ag-Info Centre. <https://open.alberta.ca/dataset/3730e4d5-145c-4442-beb2-5726fa06201e/resource/5d938d35-9747-4a72-9f9b-7cf80f6c6f7a/download/afrd-dill-1998-04.pdf> (accessed 15.09.2023)

EFFICIENCY OF PRODUCTION OF NICHE OILS IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

Oleksandr Starikov

Ph.D.in Economics,
Associate Professor, Business Economics
and Entrepreneurship Department,
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman (Ukraine)
ORCID 0000-0001-6251-5454

Anna Reva

Student of the second (master’s) level of
higher education of the educational
program «Business Economics»
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman (Ukraine)
ORCID 0009-0000-7698-0453

Abstract. The paper presents the substantiation of the possibilities and economic efficiency of the project for the production of niche vegetable oils in Ukraine using the example of dill oil. The market and technological possibilities of such production, the existing limitations of the market infrastructure for the export of large volumes of agricultural products in the conditions of martial law are considered. The production of dill oil allows to increase and diversify the production of vegetable oils and, unlike sunflower, to avoid a negative impact on the upper layers of the soil, ensuring the sustainable development of agricultural production.

Ukraine is a key player in the global market of vegetable oils and has already exceeded the maximum possible share in the structure of cultivated areas of such oil crops as sunflower, but has a unique opportunity to expand its role in the market due to niche vegetable oils. Favorable natural conditions for the cultivation of such crops, combined with the availability of modern

facilities for the processing of oil crops, qualified personnel, determine the potential for the successful development of such production in Ukraine.

The efficiency indicators of the project of growing dill seeds on an area of 100 hectares and processing them into oil for the existing agricultural enterprise were determined. The calculated indicators indicate the high economic efficiency of such projects even under martial law in Ukraine. Risk analysis was carried out using sensitivity analysis and project scenarios.

Keywords: niche vegetable oil, dill oil, martial law in Ukraine, sunflower, project effectiveness, scenario analysis.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2023